

«Maletgs che dattan da crair»: exposiziun e discussiuns

Carta postala cun fotografia originala da Lenin cun Kamenev e Trotzki sin la piazza da Swerdlow a Moscau. Pli tard èn Kamenev e Trotzki vegnids retuschads davent. (Museum statal istoric a Moscau).

Maletgs provocheschan dumondas

Las cursas da skis che vegnan mussadas a la televisiun na svidan betg pli las vias sco antruras. Tuttina: la trida cupitga da l'american Scott McCartney en il final da la cursa a Kitzbühel è stada in pèr uras il discurs dal di. Dieschmillis aspectaturs observan senza chattar plets, consternads e perplexs. Als aspectaturs a chasa vegn mussada la cupitga adina puspè da differentas perspectivas.

L'accident sveglia en mai la regurdientscha d'ina fin d'emna a la redacziun da la Tagesschau. In maletg è imprimì instizzaivlamain en mia memoria: èn la cursa rapida al Lauberhorn croda il skienz austriac Gernot Reinstadler cun far il sigl final. Ses corp vegn bunamain stgarpà en tocs, il giuven atlet mora in pau pli tard a l'ospidal. Ils fatiz da sang en la naiv na vegn jau ad emblidar mai pli. A mai ed a mias collegas vegni mal. Tut ils emetturs da televisiun mussan uras e dis a la lunga la repetiziun da la cupitga. Nus discutain: stuain nus manar quai er a la Tagesschau? Co? En moviment? En moviment retardà? Sco fotografia? Repetidamain? Quantas giadas?

Talas discussiuns èn il paun da mintga di per la Tagesschau dad SF. Incredibel, cun tge maletgs che ils collavuraturs da la Tagesschau vegnan confruntads di per di. In exempel èn ils dis sunter il tsunami. Ils collavuraturs n'eran betg pli buns da durmir, pertge ch'els na pudevan betg laschar ir ils purtrets che vegnivan furnids cuntinuadamain. Vi dals maletgs d'attentats da suicid en Irak èn ins oramai disà. Il public na guarda pli e recloma, el vul vegnir schanegià, na vul pli vesair quai. Ils maletgs da violenza mazzan dal rest las quotas – cuntrari a quai ch'ins suppona savens. Tuttina ston'ins sa dumandar, sch'ins astga schanegiar il public cun simplamain laschar davent il sgarschavel? Il public vesa en mintga cas mo ina pitschna part. Nua èn ils limits? Quai vegn discutà da cas en cas cun collegas, cun superiors, en la scolaiziun. Tge sto, duai, astga savair, vesair il public? Ans laschain nus instrumentalisar? Manipulain nus? Tge emeziuns – sgarschur, tema, gritta, odi – provocain nus? Provocain nus la sentenza d'entiras gruppas da la populaziun? Nua entschaiva la censura? Tge, sch'auters emetturs mussan tuttina

ils maletgs? En l'internet als chatt'ins en mintga cas.

Las «directivas publicisticas» dad SF fixeschan areguard il diever da maletgs: «I n'è betg l'incumbensa dad SF da dar in purtret embelli da la realitad. Eveniments schoccants dastgan er schoccar. Ve-sair in eveniment en tutta brutalitad po contribuir a sia chapientscha.»

- Savens han tals maletgs ina valor infurmativa u ch'els giogan ina rolla da propaganda (ils emprims sudats americans morts en la guerra cunter l'Irac, maletgs dals figls da Saddam Hussein).
- Eveniments che vegnan mussads en maletgs brutals suttastattan a criteris da relevanza pli rigurus. Mussar maletgs da violenza mo, pertge ch'els èn avant maun n'è betg in'opziun.

L'austriac Gernot Rainstadler croda en il final e mora pli tard a l'ospital. Ils purtrets da ses accident vegnan mussads repetidamain da tut il emetturs da televisiun.

- Ils aspectaturs duain udir en la moderaziun ch'els purtrets che suondan possian schoccar.
- Persunas che moran na vegnan betg mussadas e dals morts na muss'ins betg la fatscha. En nagin cas duain aspectaturs vegnir a savair via televisiun ch'ina persuna che stat datiers è morta, ferida u vegnida arrestada.»

Las redacziuns da novitads ston decider adina puspè, per il pli sut squitsch dal temp, sche e quant detagliadamain ch'ellas vulan mussar purtrets da scenas brutals. Quella categoria cumpiglia surtut maletgs da guerra sanguinus, dentant er maletgs da delicts, d'accidents u da catastofas.

La purschida da purtrets è sa midada ils davos onns. Cameras levas ed adina pli effizientas en ils mauns da profis e viepli er dad amatur mainan ad ina nova directadad. Pli spert e pli datiers! L'autenticitad da la funtauna n'è savens betg d'eruir cun garanzia. Maletgs pon far crair, els mussan adina mo ina part da la realitad e quella pon ins elavurar e midar cun programs da computer adina pli raffinads.

Las «directivas publicisticas» scrittas dal charedactur vegnan intermediadas entaifer la scolaziun interna dad SF. En il Newsletter dal charedactur (mintga quindesch dis) ed en las criticas quotidianas dals manaders da redacziun vegn cumpareglià il product cun las directivas, crititgà sch'i fa basegn senza resguard e corregi. Il management da qualitad dad SF n'è betg ina chaussa unica, mabain in process permanent.

In di suenter sia cupitga terribla a Kitzbühel dat Scott Macartney sia emprima intervista a la televisiun, el è anc a l'ospital, invisibel davos ina tenda. Sia fatscha saja uschè disfigurada, ha'l ditg, el na possa betg pretender da sia famiglia e da ses fans da la stuair guardar. Er quai in maletg che resta en memoria!

Toni Zwysig

Manader da la scolaziun da la televisiun svizra ed autur da DOC. Pli baud t.a. er manader da l'intern da la Tagesschau e correspondent per la Svizra franzosa dad SF.

L'obligaziun d'avair quità cun tractar maletgs

La charta da program da la SRG SSR fixescha ils princips che duain valair en ils programs da radio e televisiun da l'interpresa. Ils chavazzins «duair da dir la vardad» e «resguard al public» tractan directamain il tema purtrets: mintga furma da manipulaziun u deformaziun da la vardad cun agid da maletgs, tun u text vegn refusada. Il mund, ils umans e lur agir vegn mussà en tut sias expressiuns – er sch'ellas èn malempernaivlas, controversas, provocativas e schocontas. Directivas redacziunalas tar mintga emettur da televisiun fixeschan, tge maletgs che pon vegnir mussads en tge moda.

- charta da program SRG SSR: www.srgssrideesuisse.ch: servetsch public: incumbensa.
- directivas publicisticas SF (artitgels 23 fin 25): www.sf.tv: interpresa: organizaziun
- charte d'éthique TSR: (artitgels 4 e 5): www.tsr.ch: TSR: charte d'éthique
- directivas d'applicaziun TSI (document intern)

Appel da s'occupar criticamain da maletgs

L'exposiziun «maletgs che dattan da crair » dal museum per communicaziun a Berna mussa trais models da basa, co che purtrets vegnan manipulads. Pli che 300 exempels actuals ed istorics illustreschan la brisanza dal tema en l'era da la digitalisaziun. En occasiun da pliras sairadas rapportan collavuradors da las medias da lur experienzas cun tractar maletgs. La SRG SSR idée suisse è la partenaria da medias dal museum ed al sustegna cun contribuziuns da televisiun e savida.

Cun entrar en l'exposiziun vegnan las sgarschurs. «Tgi che dominescha ils maletgs, cumonda ils chaus», stat scrit grond vi da la paraid – in citat da Bill Gates. L'exposiziun duai svegliar dubis e sensibilisar, descriva il directur dal museum Jakob Messerli la finamira da l'exposiziun. Nus vivian en in mund da purtrets, els influenzeschian noscha perceptiun, constatescha el, nus n'ans sajan dentant betg conscients che maletgs possian far crair tant bain sco plets. L'exposiziun tracta in tema actual e brisant: anc mai n'eran las pussaivladads d'elavurar in purtret pli multifaras, ils instruments per far quai pli derasads ed ils resultats pli perfetgs ch'ozendi, en l'era dal computer.

Cun passa 300 maletgs dals davos 100 onns preschenta il museum trais models da purtrets che din manzognas: tals cun commentars sbagliads u che stattan en in context sbaglià, maletgs falsifigads e tals ch'èn vegnids inscenads aposta per il fotograf u la dunna da camera.

L'emprima victima da la guerra: la vardad

Cun ir tras l'exposiziun van'ins tras l'abc da las manzognas en maletgs: en 26 staziuns vegnan mussadas las dimensiuns dal tema. Durant la dicitatura da Stalin per exempel èn vegnidas allontanadas persunas che vevan pers la favur pass per pass da las fotografias e cun quai da la memoria collectiva. En il temp dal socialissem nazional servivan fotografias inscenadas per stilisar ad Adolf Hitler sco manader suruman. L'exempel dal fotograf Michael Born ch'ha vendi ils onns 90 reportaschas inventadas cun scenas giogadas a plirs emetturs da televisiun demonstrascha, co che affars cun novitads pon prosperar.

Il tema guerra è fitg preschent. En las reportaschas da guerra sajan ils maletgs centrals, di il curatur da l'exposiziun Ueli Schenk, ins veglia musar la guerra uschè ch'ella vegnia acceptada. Bliers exempels èn deditgads a las guerras dal golf e da l'Irac: en la guerra dal golf 1991 ha pruva l'armada americana da suggerer ina <guerra netta> cun controllar strictamain il material da fotografias e videos. En la guerra da l'Irac 2003 n'ha ella betg pli furni senza material da film e fotografias a las medias, ella ha engaschè <schurnalists integrads>.

Embellir, dramatisar, zuppentar

Fotografias da la pressa da boulevard mussan, co che redacziuns da maletg satisfan il plaschair

Il messadi tut tenor l'extract dal maletg: in schuldà irachais circundà da schuldads americans en la guerra da l'Irac 2003. Foto: AP Photo/Itsuo Inouye, montascha: Ursula Dahmen/Der Tagesspiegel.

da sensaziuns da lur public: in exempel classic è l'uffant novnaschi en la bratscha da la princessa, anc avant ch'ella ha parturi ses uffant. La reportascha davart l'attentat a Luxor 1997 mussa, co che reportaschas illustradas pon vegnir dramatisadas cun far pitschnas midadas: l'aua al lieu da l'ac-

Trais arranschaments tar il tema

Lieu: museum per communicaziun
Reservaziuns tar 031 357 55 55 u communication@mfk.ch.

- **«il maletg ipocrit»:** discussiun al podi ils 4 da mars 2008, a las 20.00 uras: sin il podi èn André Marty, il correspondent dal proxim orient ed anteriur redatur da 10vor10, Laurent Stoop, um da camera da TSR, SF, ZDF e BBC, Peter Studer, anteriur president dal cussegl da pressa svizzer ed anteriur charedatur da la televisiun svizra e Marina Villa, anteriura manadra da la pressa da l'expo 02, actualmain cussegladra da communicaziun e moderatura dad SR DRS. Moderada vegn la runda illustra da Matthias Aebischer, il moderatur da l'emissiun Club dad SF e docent a l'universidad da Friburg en il sectur da medias e communicaziun.

- **«Kuttner explitgescha il mund»:** in referat da zinslas da video ils 14 da mars 2008, a las 20.00 uras: il moderatur da radio da Berlina e scienzà da cultura Jürgen Kuttner commentescha e mussa extracts da la televisiun e scuvra en quell'occurasiun senza resguard, tge che maletgs porschan. Ina sairada culturala tranter televisiun da maletgs, sclerimaint popular e cumedia.

- **seria da films dals 2 als 23 da mars:** en collavuraziun cun il museum mussa la Cinématte Berna ina seria da films che s'occupan da e cun la manipulaziun da maletgs. Infurmaziuns e reservaziuns: tel. 031 312 45 46 e www.cinematte.ch

cident è vegnida colorada cotschen, il paltaun è daventà ina sanganada.

«Morphing» numn'ins la midada da la furma ed igl è in gieu: Christoph Blocher sa mida en paucas secundas en Micheline Calmy-Rey, il moderatur agil Kurt Aeschbacher daventa la chantadura da schlaghers radunda Nella Martinetti. Cun ina giada ves'ins, tge ch'è tut pussaivel cun digitalisar ils maletgs. L'exposiziun mussa che l'elavuraziun da maletgs electronica n'è betg in problem nov, ella l'ha dentant intensifitgà: avant la digitalisaziun cun in clic duvrav'ins tusch e tipp-ex per midar in maletg tenor giavisch, oz dovr'ins in computer cun in program correspondent per far quai. La tecnica è sa midada, l'intenziun è restada quella: embellir, dramatisar, zuppentar, far crair.

Blers exempels svizzers

L'exposiziun «maletgs che dattan da crair» è in'exposiziun ambulanta, sviluppada da la chasa per istorgia a Berlina. Il museum per comunicaziun a Berna è l'unic che la mussa en Svizra ed el ha cumpletta ella cun exempels che sa drizzan explicitamain ad in public svizzer. En la sala da spetga da la redacziun pon ins seser en pultrunas confortablas e guardar emissiuns davart temas ch'han dat da discurren en Svizra. Quai èn surtut contribuziuns d'emissiuins d'infurmaziun dad SF. Pliras èn deditgadas a la reportascha da la guerra en Irac. Tschintg contribuziuns s'occupan dal cas da Thomas Borer a Berlina l'onn 2002. Pervi dal scandal da medias il pli grond da la Svizra ha pers il diplomat glamurus ses post e quai, schebain che technichers criminals ed experts da computer na pudevan anc mais pli tard betg dir definitivamain, sche las fotografias cumpromettontas che la presa da sensaziuns ha publitgà sajan falsifitgadas u betg.

Tar l'offerta svizra dal museum per comunicaziun tutga er la stiva da redacziun «objectiv» per classas da scola. Là empendan las scholaras ed ils scolars a guardar maletgs cun egliada critica. In quiz cun maletgs autentics e betg autentics sforza ils giuvenils da guardar bain e da sa dumandar, pertge ch'in maletg è vegnì midà u cumpletta cun ina legenda faussa. En la stiva da redacziun pon ils scolars er manipular sez in purtret, per ch'els

La gasetta da sensaziuns svizra «Blick» fa dal paltaun sin la fotografia originala ina sanganada (foto: Michael Jenssch, Axel Thünker, Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland).

vesian, co che quai va, di il pedagog da museum Gallus Staubli.

La SRG SSR è partenaria da medias

L'exposiziun extraordinaria «maletgs che dattan da crair» ha grond success: ils emprims trais mais ch'ella aveva avert sias portas ha ella attratg var 18 000 visitaders. Bunamain mintga tschintgavel è vegnì da la Svizra romanda. Dapi 2002 collavura la SRG SSR cun il museum a Berna en in partenadi da medias. Ils temas dal museum e l'activitad da la SRG SSR hajan quasi da natira ina relaziun stretta, di Simon Meyer, il responsabel per ils partenadis da medias da la SRG SSR. Cun quel partenadi contribueschian els er considerablmain a segirar l'ierta culturala da la SRG SSR. Sch'ina camera u in pult d'emissiuin vegn mess d'ina vart, va in exemplar en il fundus dal museum per comunicaziun. Per l'exposiziun «maletgs che dattan da crair» han fatg il museum a Berna e la SRG SSR in ulteriur partenadi. Ella ha sustegnì l'exposiziun cun sia savida, cun emissiuns davart il tema ed ha intermedià contacts cun collavuratur da las medias ch'han da far di per di cun maletgs da televisiun.

L'exposiziun «maletgs che dattan da crair»

- L'exposiziun è averta fin ils 6 da fanadur 2008. Ils texts da l'exposiziun datti en tudestg, franzos u englais, las contribuziuns da film han suttitels franzos.

Per gruppas e classas da scola porscha il museum da comunicaziun visitas cun guides. Mintgamai la dumengia èn las visitas publicas.

- Per infurmaziuns detagliadas guardar www.mfk.ch.

Museum per comunicaziun, Helvetiastrasse 16, 3006 Berna

Temps d'avertura: mardi fin dumengia 10-17 uras. Tel. 031 357 55 55.

Impressum

Editura

SRG SSR idée suisse
Comunicaziun
d'interpresa, 3000 Berna 15
info@srgssrideesuisse.ch

Redacziun Katrin Hemmer
Translaziun Ladina Parli
Design www.publicis.ch
Producziun,
layout e grafica
www.lms-media.ch
Stampa
www.sonderreggerdruck.ch

Data da publicaziun

22 favrer 2008

Update cumpara er en moda electronica en tut ils quatter linguatgs nazionals. La versiun electronica pon ins abunar sin la pagina www.srgssrideesuisse.ch sur il servetsch da mail ubain chargiar da la rubrica documents sco pdf sin l'agen computer.